

ПЕРШОДРУКИ

Легенди галицьких хасидів

**Харків
«Фоліо»
2023**

АДАМ ЧУДОТВОРЕЦЬ

Колись давно, жив собі Володар Божого Імені¹ ребе Адам, якого всі називали Чудотворцем. Якось у печері знайшов він рукописи, на яких було записано таємні та величні діяння. Ребе Адам був дуже бідний і жив зі своєю дружиною в похилій хижі. Грошей на одяг у них не було.

Одного разу дружина запитала чоловіка:

— У що ж мені вбратися до синагоги?

— Дістань зі скрині найкращу сукню і зодягнися в неї. Та коли повернешся з божниці, відразу ж поверни її на місце, — відповів Адам.

Вона зробила так, як він велів і щодня ходила до синагоги в різних сукнях. Люди не могли второпати, звідки у дружини жебрака такі коштовні шати, тому почали випитувати, звідки в неї така розкіш. Забувши про свою обіцянку, жінка розповіла їм про чарівну скриню. Невдовзі ця звістка дійшла до імператора. Щоб переконатися у тому, чи справді варто вірити людським балачкам, він запросив ребе Адама до свого палацу. Попри те, що гість був схожий на жебрака, володар полюбив його всією душею.

¹ Титул «Володар Імені Бога» надавався особам, яких вважали чудотворцями та цілителями, а також заклинателям бісів. Джерелом їхньої могутності були кабалістичні знання, зокрема пізнання Імені або Імен Бога. Баал Шем в перекладі з івриту означає «володар», а точніше «власник Імені».

Серед придворних був один чоловік, який страшенно ненавидів євреїв, тому доброзичливе ставлення імператора до ребе Адама викликало у нього лють.

Одного разу ребе запросив імператора до себе на святковий обід. Монарх прийняв запрошення, та придворний ще більше розлютився. Невдовзі імператор разом зі слугами вирушив у дорогу. Був серед них той самий прислужник, котрий ненавидів ребе Адама. Усіма можливими способами він намагався переконати імператора повернутись додому:

— Ця людина хоче нас згнєбити! Ну де таке бачено, щоб голодранець влаштував бенкет для імператора?

Монарх нічого не відповів. Діставшись до околиці міста, де мешкав ребе Адам, імператор звелів своїм підданим перевірити, чи підготував раббі для нього та його свити достатню кількість кімнат. Невдовзі гінці повернулися зі звісткою, що ані бенкету, ані кімнат вони не помітили. Побачили лише убогу хижу ребе Адама та його дружини. Та навіть це не змусило імператора відмовився від подальшої подорожі.

— Цей чоловік покаже нам велике диво, — раз у раз повторював монарх.

Цього ж дня правитель іншої країни теж готувався до візиту одного короля. Задля цього протягом двох років зводили новий палац, кухарі вигадували різноманітні страви, купували золоті та срібні тарелі.

Тієї миті, коли ребе Адам очікував імператора, палац вельможі разом зі щедро накритими столами здійснювся у повітря і перенісся до хижі злиденного єврея. Прибувши до міста, імператор побачив величезний палац небаченої краси, що вражав своїм оздобленням. У великому залі на них чекало пишне застїлля.

А ребе Адам проходжався покоюми палацу, підбадьорюючи своїх гостей:

— Їжте, пийте, але нікуди не йдіть!

А згодом промовив:

— А зараз, нехай кожен з вас застромить руку до кишені і знайде там те, чого бажає всім серцем.

Імператор разом зі світою виконали наказ ребе Адама і кожен знайшов у своїй кишені те, чого бажав. Однак придворний, котрий ненавидів ребе Адама, застромивши руку до кишені, знайшов там лайно. Його рука почала страшенно смердіти. Ніхто не міг витримати цього жахливого запаху і прогнали його геть з палацу.

Тоді почав він просити гостей:

— Благаю, попросіть цього єврея мене врятувати! Нехай моя рука перестане смердіти!

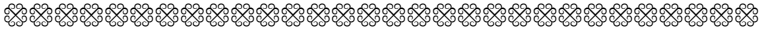
Ребе Адам відповів:

— Якщо ти пообіцяєш більше не кривдити євреїв, я допоможу тобі!

Після того, як придворний заприсягся, ребе Адам попросив одного єврея плюнути тому на руку. Тільки-но він плюнув, рука прислужника вмиг перестала тхнути.

ТАЄМНІ РУКОПИСИ

Ребе Адам, перебуваючи на смертельному ложі, промовив до свого сина наступні слова:

— Я залишаю тобі ці безцінні рукописи, зрозуміти значення яких тобі буде не під силу. Їдь до містечка Окопи, відшукай там парубка, котрий називається Ізраель і має чотирнадцять років. Віддай йому ці рукописи. Він буде читати їх разом з тобою.

Після смерті батька, син ребе Адама подався до невеликого містечка Окопи. Старійшина громади люб'язно запропонував залишитися у нього.

— Що вас сюди привело? — запитав господар.

Син ребе Адама відповів:

— Незадовго до своєї смерті мій батько наказав мені знайти у вашому місті наречену.

Довго не міг він знайти гідної пари. Та зрештою одружили його з донькою одного вельможі. Після весілля парубок почав розпитувати про хлопця, що називався Ізраель. Його увагу привернув шамес¹ місцевої синагоги. Син ребе Адама почав пильно стежити за ним. Він просив побудувати йому в синагозі окрему кімнату, щоб спокійно вивчати Святе Писання. Його прохання було виконано, а Ізраеля призначили його служкою. Вночі, поки син ребе Адама спав, Ізраель прокидався, вивчав Тору і молився. Одного разу, коли служка міцно спав, син ребе Адама взяв один сувій з рукописів і поклав біля сплячого.

¹ Шамес (ашкезанська вимова, з *івр.* «служка») — у юдеїв відповідальний за адміністративну та господарську діяльність синагоги, релігійного суду або спільноти.

Прокинувшись, Ізраель сховав його під подушку. Наступної ночі син ребе Адама підклав йому ще один сувій, який той також забрав. Сумніви сина ребе Адама розвіялися. Саме цього Ізраеля і мав на увазі його батько.

Син ребе Адама підізвав до себе службу і промовив до нього:

— Настав час дещо тобі сказати... Перед тим, як відійти у вічність, мій батько залишив мені рукописи, які велів передати тобі за однієї умови: ти будеш вивчати їх разом зі мною.

Ізраель відказав:

— Гаразд, але жодна жива душа не повинна дізнатися про це. А я служитиму тобі як і раніше.

Коли люди побачили, що син ребе Адама ставиться до свого служки як до товариша, ще більше стали його шанувати.

Цього разу син ребе Адама наказав теслі збудувати йому за містом скит, щоб там усамітнитися. Його прохання було виконано. Ізраель обрав за дружину одну з місцевих дівчат, проте невдовзі вона померла. Цілісінькими днями син ребе Адама і ребе Ізраель у відлюдному скиті вивчали Гемару¹, Галаху² та Кабалу³. Якимось син ребе Адама попросив ребе Ізраеля прикликати з Небес Князя Мудрості⁴,

¹ Гемара (*арам.* «вивчення») — збірка дискусій і аналізів тексту Мішни (компіляція усної Тори), що проводилися амораями, містить постанови та уточнення Закону («Галахи»), а також алегоричні притчі й легенди («Аггаду»). Словом «Гемара» нерідко називають весь Талмуд і його окремі трактати.

² Галаха (*івр.* «дорога, стежка») — збірна назва нормативної частини законодавства юдаїзму, що регламентує практичні дії єврея, охоплює сферу моралі й етики, цивільного і кримінального права. У вужчому сенсі — сукупність законів, які є у Торі, Талмуді.

³ Кабала (*івр.* «одержання, прийняття, переказ») — духовне містично-філософське вчення юдаїзму, з вираженими елементами містики й магії. Пояснює істинний сенс єврейських писань, прихований від широких мас.

⁴ Князь Мудрості (Метатрон) — ім'я ангела найвищого чину в Небесній ієрархії із «Агади», що сидить біля золотого престолу Творця.

щоб разом з ним вивчати Святе Писання. Ребе Ізраель намагався відмовити його від цього задуму:

— Це вкрай небезпечно! Якщо ми переплутаємо слова в заклинанні — станеться лихо.

Однак син ребе Адама наполегливо продовжував благати його. Зрештою ребе Ізраель погодився. Почали вони постити від суботи до суботи, омивалися в мікві¹, а коли субота добігала кінця — досягли двекуту².

Аж раптом ребе Ізраель вигукнув:

— Горе нам! Ми переплутали слова! Князь Вогню³ сходить з Небес! Він зараз спалить місто дощенту! Біжи туди якомога швидше та кричи, щоб люди рятували своє майно від вогню!

Відтоді ребе Ізраеля почали вважати чудотворцем, бо саме завдяки його зусиллям місто було врятовано.

Якийсь час потому син ребе Адама знову почав наполягати на тому, щоб прикликати Князь Мудрості. Врешті-решт після довгих вмовлянь ребе Ізраель погодився. Однак під час духовної підготовки він вигукнув:

— Горе нам! Над нами обома нависла загроза смерті! Нам не можна спати цієї ночі! Тільки так ми врятуємося!

Вони трималися як могли, проте незадовго перед світанком син ребе Адама заснув і помер. Ребе Ізраель побіг до міста й почав голосити:

— Син ребе Адама зомлів!

На цей лемент збіглися люди, намагалися привести його до тями, але він вже був мертвий.

¹ Міква (івр. «скупчення води») — в юдаїзмі водний резервуар для обмивання з метою очищення від осквернення (дотик до мертвого, дотик до мертвих тварин, сім'явилиття, виділення менструальної крові у жінок тощо).

² Двекут (релігійний екстаз) — означає «вихід» поза межі себе та всіх створених речей до Бога під впливом екстатичної любові чи то палкого бажання. Іноді він може проявлятися в трансі або втраті нормального стану свідомості.

³ Князь Вогню — архангел Гавриїл. В «Агіді» князь вогню та небесних воїнств.

ПЕРЕСЕЛЕННЯ ДУШ

За часів праведного Баал Шем Това¹ в Меджибожі жив собі цадик², який від сходу до заходу сонця вивчав Святе Писання. Його родина жила у злиднях, перебуваючись милостинею. Дружина талмудиста була надзвичайно побожною і ніколи не намовляла чоловіка знайти кращий заробіток, оскільки не хотіла, щоб він облишив навчання. Проте, коли діти подорослішали, вона сказала:

— Ми завжди віддавали належну славу Творцю і Він ніколи нас не залишав. Але наші діти постаршали і ми вже не можемо жити, як раніше. Нашим старшим донькам не личить ходити у дитячому вбранні.

Чоловік відказав:

— Що ж я можу вдіяти, якщо на мене не зійшла Божа Благодать?!

Дружина відповіла:

— Чоловіче мій, послухай мене! В нашому містечку живе праведний Баал Шем Тов, він допоміг багатьом людям. Ти й сам знаєш, мешканці інших міст залазять у борги, аби тільки потрапити до нього. Чому б і тобі не

¹ Баал Шем Тов (*івр.* дослівно «Володар доброго імені», скорочено Бешт, справжнє ім'я Ізраель бен Еліезер; 25 серпня 1698, с. Окопи, нині Борщівський район, Тернопільська область — 22 травня 1760, Меджибіж, нині Летичівський район, Хмельницька область) — єврейський цадик; засновник хасидського руху, однієї з найвпливовіших течій у сучасному юдаїзмі.

² Цадик (*гебр.* «праведний, благочестивий») — духовний провідник прибічників хасидського напрямку юдаїзму, який становить для своєї громади взірць побожності та праведної поведінки, джерело порад та етично-релігійних настанов у повсякденному житті.

податися до нього? Як-не-як, в одному місті живемо. Облиш свою гординю, вклонися низько праведному рабину і він неодмінно нам допоможе!

Талмудист вороже ставився до хасидизму і не вірив у чудотворні діяння Бешта. Та нічого не вдієш. Його родина ледве зводила кінці з кінцями, а дружина не відступала ані на крок. Подався він до Баал Шема і розповів йому про свою безпросвітну скруту та горе, про дорослих дітей і про те, що старші доньки на виданні, а грошей катма.

Баал Шем звелів йому податися до містечка Казимир і розпитати там про одного ремісника. Він назвав ім'я майстра та дав важливі настанови, щоб нужденний талмудист якомога швидше його відшукав. Цей ремісник повинен був не лише створити ліки проти страждань та невдач, але й допомогти вченому пізнати самого себе.

Не гаючи часу на роздуми, талмудист вирушив у дорогу. Довго йшов пішки, від міста до міста, аж поки дістався Казимира. За давнім звичаєм, жебрак, прибувши до міста, спершу пішов до синагоги, щоб трохи перепочити. У синагозі було повнісінько люду, тож талмудист відразу почав розпитувати про ремісника, якого звелів відшукати Баал Шем Тов. Однак у відповідь він чув лише:

— У нашому місті немає майстра з таким ім'ям.

Перепочивши після довгої дороги, яка почала здаватися йому даремною, злидений вчений подався ще до однієї синагоги. Втім, там теж ніхто не чув про майстра.

Та все ж кілька старійшин покликали його до себе й почали розпитувати, хто йому потрібен. А потім промовили:

— Дорогий друже! Навіщо тобі здався цей пройди-світ?! Від дня його смерті вже минуло шістдесят років. Чоловік з таким ім'ям дійсно жив посеред нас, проте був повним нікчемою та чваньком. Такого грішника, як він, світ не бачив! Коли він помер, наше місто охопила радість. Чим він міг стати тобі в пригоді?

Інші старці, яких розпитував розгублений незнайо-
мець, лише підтвердили ці слова.

Вкрай пригнічений талмудист, так і не знайшовши
ремісника, вирушив додому. Повернувшись до міста, він
попрямував до праведного Баал Шема, щоб дізнатися, на-
віщо той послав його до Казимира. Вчений розповів йому
про все, що з ним відбулося: як він туди дістався, як роз-
питував про ремісника і як всі в один голос відповідали,
що з дня його смерті минуло шістдесят років, а за життя
він був страшеним пройдисвітом та грішником, якого
світ не бачив!

Вислухавши вченого Баал Шем відказав:

— Сподіваюсь, ти людина побожна і віриш у Гемару
та Гілгул¹, згідно з яким людина повертається на землю в
іншому тілі, щоб покаятися у своїх гріхах та виконати те,
чого не встигла зробити у попередньому житті.

Після того як талмудист визнав, що у все це вірить,
Баал Шем продовжив:

— Знай же, що ти і є тим пройдисвітом, з дня смерті
якого минуло шістдесят років та грішником, якого світ не
бачив! А зараз я запитую тебе: невже ти дійсно хочеш про-
міняти покаєння на достаток та розкіш? Злидні, з яких ти
не можеш викараскатися, це спокута тяжких гріхів твого
минулого життя.

Почувши ці слова, вчений заляк на місці, а потім
почав гірко плакати й благати Баал Шема випросити для
нього прощення за колишні провини. Відтоді він ще напо-
легливіше вивчав Священну Тору² й молився, а невдовзі
став одним з найбільш відомих учнів Бешта.

¹ Гілгул (*івр.* «блукання») — поняття в кабалі та юдаїзмі; пере-
селення душі померлої людини в живе тіло або навіть у камінь. Душа
благочестивої людини переселяється всього тричі, а душа грішника —
тисячу разів.

² Тора (*івр.* «вчення, закон») — у більш вузькому розумінні означає
П'ятикнижжя Мойсееве (п'ять перших книг Старого Завіту). У широкому
розумінні — канон юдейського Святого Письма. Усна Тора переважно

З цієї дивовижної історії кожен має засвоїти одну річ: не слід нарікати на долю, треба каятися перед Богом-Творцем і благати його про прощення усіх своїх гріхів й поклатися на Нього. Нехай Господь допоможе нам покаятися і очистити наші гріхи та провини.

Амінь.

тлумачить Писемну Тору, причому обидві були дані Мойсею на горі Синай, як щось єдине та цілісне.

ЗМІСТ

Адам Чудотворець	3
Таємні рукописи	7
Переселення душ	11
Спасіння душі	15
Зачарований кінь	18
Воскресіння нареченої	20
Баал Шем і чаклун	25
Як Баал Шем Тов мандрував на Святу Землю	29
Про іншу подорож на Святу Землю	35
Молитва за Месію	38
Безчестя крові	41
Забутий лист	51
Як Баал Шем став сватом	55
Танець, який сподобався Богу	61
Сила лікаря	67
Велика довіра до Бога	69
Скривджена наречена	75
Притча про кочегара	81
Молитва за їжу	85
Скарга проти Бога	87
Заслуга палітурника	91
Розлитий суп	94
Хліб за порятунок душі	96
Навернення відступника	98
Лехаім!	102
Перепроданий гріх	104
Заступництво п'яниці	109
Навернення наклепника	113
Надмірна набожність	116
Рабин Мойше-Лейб і покинута дитина	120
Похоронна музика рабина Мойше-Лейба	121
Фальшиві Месії	123
Вкрадена шлюбна сукня	125
Три поради Леві Іцхака	127
Гість зі Святої Землі	133
Кадіш	137
Стіна плачу	142
Донька шаха	151
Ізраель Баал Шем Тов	157
Розповідь Баал Шема	163
Битва за душу дитини	169
Вовк Благословенний	178
Сон Новорічної ночі	181
Три дарунки	186
Вважай, Ізраелю!	196
Гаразд!	209
Скарб	214
Сім добрих літ	219
А може, і ще вище!	223

Опришки	227
Перерони для блаженства	228
Шаул та Іван	229
Селянин та джерело	231
Баал Шем відкривається	232
Глек	235
Тремтіння	236
Гроші, які залишилися вдома	237
Хасидський танець	238
Пташине гніздо	239
Оповідач	240
Сокира	243
Сарана	244
Хазан Баал Шем Това	245
Записи	247
Панчішник	248
Свистунець	250
Удавана гостинність	252
Бурулька	254
Спокуса	255
Третя невдача	256
Смерть Баал Шема	259
Солодощі	262
Ліки	263
Прокляття	264
Як бути духовною людиною	265
Корова	267
Посланець Баал Шем Това	269
Суворя кара	271
Помічник	273
Багач	274
Віра у сумнівах	275
Хасиди Сатани	276
В останню годину	277
Служниця	278
Редька	279
Злодії	280
Відступники	281
Підтримка	282
Дружина Зуся з Ганнополя	283
Зуся і птахи	284
Вогонь та хмара	285
Вино життя	286
Каша з райським присмаком	288
Сліпота	290
Ліжко	291
Веселий грішник	292
Арф'яр	293
Люлька	294
Дух сестри	295
Без гостей	296
Бажання	297
ЮДЕЙСЬКІ СВЯТА	298